

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK V.

ČÍSLO 4.

Generál Maurice Pellé.

Generál Maurice Pellé.

Rady generace, která dala Francii vůdce jejich vítězných armád ve světové válce, počínají znenáhla prořidat. V několika málo měsících odešli generálové Maistre, Buat, Pellé, Nivelle, ještě dříve, než dosáhli zákonitého konce své aktivní služby.

Teprve časový odstup dovolí hodnotiti dílo, vykonané těmito slavnými dělníky vítězství práva. Jejich mládí, pravda, uzrálo pod pokořujícími dojmy vojenské porážky roku 1870 a 1871, avšak již dnes můžeme si vysvětliti výjimečnou cenu této plejády francouzských vůdců vlasteneckou přichylností, která po roce 1871 vedla elitu jejich generace k vojenskému povolání. Takový musil býti výsledek nespravedlivého míru, jenž zraňoval hluboký a na své tradice hrdý národní cit.

Životní dráha generála Pellé bude se jeviti historikovi podivuhodně bohatou, pružnou a rozmanitou přesným odrazem jeho velké inteligence. Jestliže však historik nalézá v dobách růstu a metodické práce chvíle, které určují orientaci velkých životních osudů, rozezná snad, že životní dráha generála Pellé byla určena především dvěma okolnostmi: předně jeho spoluprací v zámořských osadách s plukovníkem Joffrem, potom jeho pobytem v Berlíně v letech 1909 až 1913 ve funkci vojenského attaché.

Vyšed z Ecole Polytechnique jako dělostřelec, unikl generál Pellé odbornickým svodům své zbraně; dal přednost zkoušce svého štěstí v osadní kariéře. Roku 1900 setkává se na Madagaskaru s budoucím vítězem na Marně a nalézá u něho Ariadninu nit, která jej jistě dovede hned na počátku světové války do francouzského hlavního stanu. Maršál Joffre, jako jeho soupeř ve slávě maršál Gallieni, získal v osadách smysl a zájem o organizační práci; byl to tvůrce, jenž již znal velitelskou nutnost „pracovní družiny“ ve velkých moderních podnicích. Optimista a jist sám sebou, měl maršál Joffre brzy pocit, že bude snad jednoho dne řídit osudy francouzských armád. Přiděluje si na Madagaskaru kapitána Pellé, chystal již napřed plukovník Joffre složení oné pracovní družiny duchů, která mu měla býti jednoho dne nápomocna při vykonávání nejvyššího velení.

Kapitán Pellé ví napříště, že jest určen státi se pomocníkem vrchního velitelství: to pro něho znamená životní dráhu ve službě generálního štábu, na vysoké válečné škole a v hlavním štábu.

Podplukovník Pellé byl by býval zajisté udělal dlouhou a skvělou kariéru v hlavním štábu v Paříži, kdyby se nebylo bývalo roku 1909 uprázdnilo odchodem generála de la Guiche místo vojenského attaché v Berlíně. Volba vojenského attaché pro Berlín byla vždy závažnou událostí; určení podplukovníka Pellé roku 1909 pro toto svrchované důležité pozorovatelské místo bylo pro Francii dobrodiním.

Velvyslancem francouzským v Berlíně byl v té době Jules Cambon, diplomat znamenitý a proslulý, jenž dovedl ihned rozeznati výjimečnou hodnotu nového vojenského attaché a povzbuditi jeho nadobyčejnou pracovní schopnost. Historie odhalí později, čím je francouzská vláda zavázána šťastné spolupráci svého velvyslance a svého vojenského attaché v Berlíně v oněch letech horečné přípravy přímo před světovou válkou. Hlášení plukovníka Pellé byla mi-

strovskými díly přesných informací, právě tak, jako vojenské předvidavosti, neboť opírala se o prohloubené studium rozpočtových dokumentů a překvapující znalost prostředí i živých sil německého národa. V hlavním štábu v Paříži očekávali jsme vždy tato hlášení se žhavou dychtivostí. Jsouce podivuhodně stylisována, bývala obvykle oznamována ministrem války předsedovi vlády a prezidentu republiky.

Vzpomínám si ještě dnes dosti přesně na jedinečné živé hlášení, v němž plukovník Pellé podával zprávu o osobním rozhovoru s císařem Vilémem II. Bylo to, tuším, roku 1912, po parížském honu, na kterém císařovně panství ve Slezsku. Císař znal duševní relief a sršící inteligenci francouzského vojenského attaché, dychtivou a tolik různotvárnou; slyšel o této dychtivosti a pracovní schopnosti, která dovozovala reprezentantu francouzského hlavního štábu sledovati zároveň pokroky vojenské techniky, politické události, veškeré manifestace umění i orientaci tisku, aniž tím sebe méně trpěly stále rozsáhlejší styky společenské.

Císař se rád honosil rovněž velkou všestranností své inteligence; vybral si toho dne plukovníka Pellé a dlouho s ním rozmlouval. Část rozhovoru zabývala se zejména vývojem významných kvalit velkých moderních vojenských vůdců; císař zdůrazňoval zvláště potřebu širokého vzdělání a schopnosti chápati politické a hospodářské pružiny států, a zejména důležitost oné intelektuální pružnosti, která se přizpůsobuje ustavičně se měnícím pokrokům techniky. Mezi řádky hlášení plukovníka Pellé bylo možno vyčísti, jak Vilém II., vyzvedaje tuto duševní pružnost, která byla právě vlastností jeho společníka, srovnával současně v duchu skvělého francouzského vojenského attaché s určitými osobnostmi německého hlavního štábu.

Často od konce světové války viděl jsem znovu v duchu tento obraz. V plné letní nádheře slezského hvozdu bok po boku volně cválají dva jezdcí v červených kabátcích, bez viditelných odznaků, následováni opodál skupinou hostů. A zatím co v dáli zaznívá melodie lesních rohů, zvoucí k návratu, císař Německa, dvě léta před světovou válkou, měří v duchu budoucího generálního majora francouzských armád v bitvě na Marňě, podivuje se jeho převaze a snad jen stěží se brání melancholické předtuše...

*

Úzká a perná spolupráce v Berlíně s velkým diplomatem, jímž byl Jules Cambon, zanechala hlubokou stopu v životní dráze generála Pellé. Tato spolupráce otevřela mu totiž brány na Quai d'Orsay a zjedнала mu přátelské svazky, jejichž pevnost měl zkusiti v letech 1914—1916.

Vypovědění války Německem Francii, 1. srpna 1914, zastihuje plukovníka Pellé v Maroku. Zachytiv v Berlíně přípravy k této válce a předpověděv její příchod, soudil plukovník Pellé, že má ještě čas, než dojde k dějinné události, absolvovati pod velením maršála Lyauteya řadovou službu nařizenou povyšovacími předpisy.

Byv povolán telegraficky do hlavního stanu operujících armád, dostal speciálně za úkol pečovati o styk s francouzskou vládou ministerstvem zahraničních věcí a s hlavními stany spojeneckých armád. Úloha nesnadná, drtivá, v níž jedině generální major Pellé mohl dosíci úspěchu pro své výjimečné kvality, své styky s Quai

d'Orsay a zvláště pro svou hlubokou znalost evropské politické situace.

Této tak těžké úloze přidal brzy generalissimus novou, svěřiv generálu Pellé správu oddělení pro styk s operačními dějišti mimo Francii, t. j. s armádou soluňskou a východní.

Během tohoto údobí, mezi vítězstvím na Marňě a koncem bitvy na Sommě (říjen 1916), vykonával generalissimus Joffre osobní vliv přijímaný spojeneckými hlavními stany; francouzský hlavní stan, jenž měl vrchní velení francouzských armád, byl tehdy zároveň mlčky jakýmsi zárodkem jednotného vrchního řízení celé války, přičemž však jeho jedinou výkonnou zárukou byla osobní prestiž vítěze na Marňě a diplomatická a vojenská obratnost generála Pellé. Dílo vykonané generálním majorem v hlavním stanu v Chantilly za tento rok 1916, rovná se zázraku. Generál Pellé, proniknut vědomím důležitosti této jednotnosti velení, která ovšem byla jen slabým stínem žádoucí skutečnosti, přál si vroucně uskutečnění ji v pravém slova smyslu ve prospěch rozhodujícího vítězství, kterého generalissimus doufal dosáhnouti v červenci na Sommě. Velikou radost způsobil generálovi Pellé v polovici srpna 1916 vstup Rumunska do války po bok obránců práva; potom však následovalo hluboké zklamání polovičatého úspěchu na Sommě a neúspěchu v Rumunsku, jehož nevyvážily úspěchy generála Nivella u Verdunu. Od té chvíle byla osobní prestiž maršála Joffra dotčena a důvěra, které se těšil u francouzské vlády, nemohla přežiti velikých nadějí, kterým dal předtím vzniknouti v politických kruzích.

Nic však není méně oprávněné, než výtky, činěné někdy maršálu Joffrovi, že generála Pellé koncem roku 1916 obětoval, jmenovav ho velitelem 153. divise. Generální major vítěze na Marňě opustil hlavní stan teprve v době, kdy maršál Joffre již věděl z neklamných známek, že musí sám ustoupiti z vrchního velitelství.

Generál Pellé nepronesl nikdy jediného slova trpkosti o maršálu Joffrovi; uchoval až do své smrti pro vítěze na Marňě city věrné úcty. Což mu nebyl zavázán za to, že mohl sloužiti Francii po více než dvě léta na místě nejnesnadnějším, nejtěžším, nejzáviděnějším v celém hlavním stanu, v té úloze generálního majora, která bude zajímati vojenského historika právě tak, jako úloha generalissima?

Generální inspektor dr. Machar vykonal 20. března t. r. v předvečer pohřebních slavností za generála Pellé v Paříži návštěvu u maršála Joffra; se zadostiučiněním slyšel tu z úst mlčenlivého maršála chvalořeč na generála Pellé, z níž pronikaly vedle hluboké náklonnosti city vděčnosti generalissima ke spolupracovníku nevyrovnatelnému pracovní schopností a podivuhodnému skvělostí své inteligence.

Jako všichni lidé, kteří měli nějaký čas veliký vliv na vývoj událostí, měl i generál Pellé své závistníky; jestliže se však někteří z nich odvažovali doufat, že velení vojsku přinese bývalému generálnímu majorovi nějaká nepřijemná překvapení, byli zklamáni. Velitelské úkoly, svěřené generálovi Pellé na francouzské frontě, lze počítati mezi nejtěžší a nejnebezpečnější, s nimiž jest možno se setkat; zejména velení 5. armádnímu sboru, ustupujícímu krok za krokem před náparem strašné německé ofensivy z 21. března 1918 od Chauny k Noyonu bylo strhujícím dramatem, které trvalo déle než 4 dny a 4 noci. Avšak jasná energie, chladnokrevnost a předvídavost

generála Pellé nebyly ani na okamžik přemoženy událostmi; bývalý generální major odzbrojil všechnu závist, ukázav při velení charakter a duševní velikost, která byla na výši nejtěžších zkoušek.

★

Generál Pellé měl tedy již svoji zářivou stránku v historii světové války, když přišel v únoru 1919 podat československé republice úsměv a blahopřání Francie. Měl najíti v Praze vyvrcholení své skvělé vojenské kariéry: čest sloužiti československé demokracii ve chvíli nesnázi, přízeň hlavy státu a titul generalissima československé armády. Nepřísluší mi hodnotiti služby, které prokázal od svého příchodu do Prahy. Tyto služby vysvitnou přesněji s časovým odstupem, až na obzoru československé historie vyvstane v celé své velikosti velkolepé dílo vykonané presidentem Masarykem a jeho „pracovní družinou“, k níž náležel a hrdě se vždy hlásil generál Pellé.

Jeho nejlepší přátelé i jeho podřízení byli by si bývali přáli, aby tato stránka československé spolupráce byla delší a aby svůdnost diplomatického postavení nebyla mohla nikdy naléztí převahy nad zájmem o organizační dílo tak skvěle zahájené. Než generál Pellé byl snad příliš váben proslulým výrokem Napoleonovým: „Vojenským vůdcem, jenž vykoná velké věci, je ten, jenž v sobě spojuje nejvíce občanských kvalit“. A mezi těmito občanskými kvalitami byla to diplomatická finesa, kterou měl generál Pellé v největší míře a kterou byl přiveden k tomu, aby ještě jednou prokázal Francii znamenité služby.

V posledním dopise, který jsem od něho dostal, datovaném v Paříži 14 dní před jeho smrtí, doznával však generál Pellé přece, že stále s horoucím zájmem pozoruje krok za krokem pokroky československé vojenské organizace a že „počíná záviděti svému nástupci, že jest v Praze spolupracovníkem ministra Fr. Udržala“. A tak se mi zdálo, že postihuji v tomto dopise lítostné vyznání „in extremis“ a jakoby tichou reminiscenci na dojmy a vzpomínky zažité v Československu: napřed nezapomenutelné přijetí, poté slovenský úspěch, popularitu, která nebyla ličená, přátelskou společnost ministra Beneše a zvláště přízeň presidenta Masaryka, která, kdykoli se projevuje, má význam a váhu odměny celého národa.